

Cofnodion



Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

Dyddiad: Dydd Iau, 27 Ebrill 2023

Amser: 10.00 am

Bresennol: Cyngorwyr D Fouweather (Cadeirydd), T Watkins, K Thomas, A Sterry, P Hourahine, T Harvey, A Pimm, M Spencer and E Stowell-Corten

Elizabeth Bryant (Head of Law and Standards), Leanne Rowlands (Democratic Services and Electoral Register Manager) and Pamela Tasker (Governance Officers)

Yn bresennol:

Ymddiheuriadau: Cyngorwyr

1 Datganiadau o ddiddordeb

Dim.

2 Cofnodion y Cyfarfod a gynhaliwyd ar 21 Chwefror 2023

Cytunwyd:

Cytunwyd bod cofnodion y cyfarfod diwethaf a gynhaliwyd ar 21 Chwefror 2023 yn gofnod cywir a gwir o'r cyfarfod.

3 Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol yr eitem i'r Pwyllgor. O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, mae'n ofynnol ar y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd adolygu darpariaeth staff, llety ac adnoddau eraill sydd ar gael i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn barhaus, er mwyn sicrhau bod adnoddau digonol yn cael eu darparu ar gyfer cyfrifoldebau'r swydd.

Gofynnir i'r Pwyllgor:

(i) Ystyried a gwneud sylwadau ar yr Adroddiad Blynyddol.

(ii) Cymeradwyo barn Pennaeth y Gyfraith a Safonau a'r Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd bod darpariaeth staff, llety ac adnoddau eraill gan y Cyngor yn ddigonol i gyflawni'r gofynion statudol mewn perthynas â gwneud penderfyniadau, gweinyddu democrataidd a chraffu; a

(iii) Gofyn i'r Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd adolygu'r ddarpariaeth staff, llety ac adnoddau eraill sydd ar gael i aelodau er mwyn sicrhau bod gofynion statudol ac unrhyw anghenion newidiol aelodau etholedig yn cael eu bodloni, ac i gyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor hwn pe bai angen unrhyw adolygu.

Nodir swyddogaethau statudol Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd yn y Mesur ac maent yn ymwneud â darparu cyngor a chymorth i aelodau anweithredol fel rhan o'r broses ddemocrataidd, a'r holl gynghorwyr wrth gyflawni eu rôl gynrychioliadol. I bob pwrpas, mae

hyn yn cynnwys gwasanaethau Pwyllgor, craffu a llywodraethu, a gwasanaethau cymorth cyffredinol i aelodau.

Prif Bwyntiau:

- Mae'r Gwasanaethau Democrataidd yn cynnwys gwasanaethau Cymunedol, Craffu a Llywodraethu, a gwasanaethau cyffredinol aelodau.
- Ystyriodd yr adroddiad cyfnod 2021/22 ac yn ystod y cyfnod adrodd nid oedd unrhyw newidiadau i ddarpariaeth staff o ran capasiti ac adnoddau. Fodd bynnag, roedd newidiadau i swyddogion gan fod ymddeoliad un o'r Swyddogion Cymorth Llywodraethu a gwnaeth y Swyddog Craffu gais am rôl arall, felly roedd y rôl honno'n wag. Mae'r holl swyddi bellach wedi'u llenwi'n barhaol ac mae'r tîm yn llawn ar hyn o bryd.
- Yn dilyn ymddeoliad y Rheolwr Etholiadau, trosglwyddwyd y cyfrifoldeb am y maes hwn i fod o dan gyfrifoldebau'r Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ym mis Ionawr 2022. Daeth y rôl yn Rheolwr y Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol, a'r prif amcan ar yr adeg hon oedd cyflawni'r etholiadau lleol yn llwyddiannus ym mis Mai 2022, ac yna darparu gwasanaethau sefydlu a chymorth i'r aelodau hynny a benodwyd.
- Roedd yna gyflenwad llawn o staff yn y Tîm Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol yn y cyfnod hwn ac roedd newidiadau ond roedd y ddarpariaeth staff yn ddigonol i gyflawni swyddogaethau.
- Yn unol â gofynion y Mesur bydd angen adolygu'r staffio a'r adnoddau sydd ar gael i gyflawni'r swyddogaethau democrataidd hyn yn rheolaidd, er mwyn sicrhau eu bod yn parhau'n ddigonol ac yn effeithiol. Bydd hyn yn cynnwys adolygu'r ddarpariaeth staffio yn y Gwasanaethau Etholiadol wrth ystyried y newidiadau i ddeddfwriaeth o dan Ddeddf Etholiadau 2022 sy'n dechrau effeithio ar weithrediadau yn 2023.
- Roedd mabwysiadu Cyfarfodydd Hybrid yn newid deddfwriaethol mawr ac ers mis Mai 2022 mae'r Aelodau wedi gallu ymuno â chyfarfodydd yn bersonol ac o leoliadau eraill; cyfnod byr oedd rhwng yr Etholiad a Chyfarfod Cyffredinol Blyneddol y Cyngor felly roedd yn rhaid i'r tîm sicrhau bod yr Aelodau'n llofnodi'r Datganiad a bod ganddynt y pecyn TG cywir a mynediad er mwyn gallu ymuno â chyfarfodydd Hybrid.
- Diwygiwyd y Cyfansoddiad hefyd i adlewyrchu'r trefniadau a ddatblygwyd i fodloni'r gofynion ar gyfer Cyfarfodydd Aml-leoliad.
- Mae wedi bod yn flwyddyn o bethau cyntaf i'r tîm, oedd yn rhan o'r broses o Gyflwyno Maer a digwyddiad cyntaf arall oedd marwolaeth y Frenhines Elizabeth II yn 2022 lle hwylusodd y tîm ddyletswyddau dinesig ar gyfer hyn yn ystod y cyfnod o alaru ac i glywed yr archddyfarniad yn cyhoeddi'r Brenin newydd.
- Yn ystod y cyfnod hwn darparwyd hyfforddiant arbenigol i'r tîm gan Lywodraethu Cyhoeddus Cymru ar atebolrwydd democrataidd, llywodraethu a chraffu, a chan Gymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol ar bob agwedd ar Weinyddiaeth Etholiadol.
- Derbyniodd dechreuwyr newydd hyfforddiant fel rhan o broses sefydlu, gyda thraws-hyfforddi a phobl yn symud i rolau newydd.
- Mae ffocws parhaus ar ddysgu a datblygu, gyda chynlluniau hyfforddi ar waith ar sail unigol a thîm.
- Bydd angen adolygu unrhyw newidiadau mewn gofynion statudol a/neu anghenion aelodau a byddant yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.
Gallai pwysau posibl gynnwys:
 - Effaith Deddf Etholiadau 2022
 - Unrhyw newidiadau i ofynion ac anghenion aelodau etholedig
 - Unrhyw newidiadau mewn gofynion statudol, e.e., Safonau'r Gymraeg; Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol / Craffu ar BGCau.
 - Mwy o alw o ddydd i ddydd
 - Unrhyw alw pellach gan gyrff rheoleiddio
 - Effaith yr argyfwng costau byw ar adnoddau a galw

- Cydnabu'r rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol waith swyddogion yn y Tîm Gwasanaethau Democrataidd a chofnododd ddiolch personol am eu cefnogaeth.

Cwestiynau:

Gwnaeth Aelod o'r Pwyllgor sylwadau ar yr adolygiad o'r ddarpariaeth Gwasanaethau Democrataidd a mynegodd ei bryder bod swydd y Rheolwr Etholiadol wedi'i hymgorffori yng nghyfrifoldeb Rheolwr y Tîm Gwasanaethau Democrataidd a'i fod yn golygu mwy o bwysau ar y tîm a gofynnodd i'r Aelodau gael eu cadw yn ymwybodol o hyn ac o unrhyw newidiadau.

- Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol fod y newid o ran y tîm etholiadol sy'n cael ei gyflwyno o dan y Gwasanaethau Democrataidd wedi digwydd ym mis Ionawr y llynedd. Cydnabuwyd bod hwn yn newid mewn llwyth gwaith ond roedd y gweithgareddau blynyddol a'r etholiadau lleol wedi bod yn effeithiol o dan y strwythur newydd hwn.

Dywedodd y Cadeirydd fod rôl y Rheolwr Etholiadau yn bwysig ac yn bellgyrhaeddol, ac efallai y dylai fod wedi cael ei disodli.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor, o ran ymwybyddiaeth y cyhoedd, y gall fod yn frwydr barhaus i berswadio pobl i gofrestru i bleidleisio a gofynnodd yr Aelod a fyddai'r tîm yn gallu gwneud darpariaeth ar gyfer y gofynion newydd ar gyfer prawf adnabod pleidleiswyr a newidiadau eraill.

- Roedd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol yn gwerthfawrogi'r pryderon ac eglurodd fod rhaglen wedi'i chynllunio gan y Comisiwn Etholiadol a bydd cynllun cyfathrebu lleol. Fe wnaethon nhw gadarnhau bod cyfathrebu yng Nghymru wedi cael ei ddal yn ôl, gan fod pleidleiswyr yn pleidleisio'r wythnos nesaf yn Lloegr yn unig.

Fe wnaeth Aelod o'r Pwyllgor ganmol tîm y Gwasanaethau Democrataidd am ba mor ddidrafferth oedd yr Etholiad y llynedd a gofynnodd faint o gymorth fyddai'n cael ei roi i'r Maer eleni.

Dywedodd y Cadeirydd fod hwn yn gwestiwn pwysig iawn i'w ofyn a dywedodd mai nhw oedd y Maer olaf gafodd gymorth yr oeddent yn ei ystyried yn briodol.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol na fyddai unrhyw newidiadau i gymorth i'r Maer gan y byddai'r trefniadau presennol yn parhau. Cadarnhawyd, er nad oes cymorth penodol i'r Maer bellach, bod swyddog yn gwirio dyddiadur y Maer yn ddyddiol a dywedodd y Rheolwr Democrataidd ac Etholiadol eu bod yn cysylltu â'r swyddog sy'n ymdrin â swyddfa'r Maer ddwywaith yr wythnos. Mae recriwtio wedi'i gwblhau i ddarparu tîm o yrwyr wrth gefn pan fo angen.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor am y wybodaeth ddiweddaraf am gynlluniau i ymgysylltu â phreswylwyr i annog cofrestriadau i bleidleisio a diolchodd hefyd i'r tîm am eu holl waith caled a'u cymorth dros y flwyddyn ddiwethaf.

Gwnaeth Aelod o'r Pwyllgor sylwadau ar hyfforddiant a holodd a oedd yn mynd rhagddo ar gyfer y Gwasanaethau Democrataidd ym mhob rôl.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol fod hyfforddiant yn mynd rhagddo ar gyfer yr holl Swyddogion Craffu a Swyddogion Cymorth Llywodraethu ym mhob rôl, a bod cynllun hyfforddi ar waith i reoli hyn.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor fod yn rhaid i'r Tîm Gwasanaethau Democrataidd addasu i'r galw newydd ac roedd eleni yn eithaf heriol gydag Aelodau newydd yn dechrau felly diolchwyd i'r tîm am eu gwaith caled.

Cytunwyd:

Nododd y Pwyllgor yr Adroddiad Blynyddol a'i gymeradwyo.

Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Pwyllgor gan Bennaeth y Gyfraith a Safonau lle penderfynwyd yng nghyfarfod y Cyngor ar 24 Ionawr 2023 bod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn ystyried Gorchmynion Sefydlog sydd ar waith o dan Ran 4: Rheolau Gweithdrefnau'r Cyfansoddiad ynghylch Cwestiynau yn y Cyngor i Arweinydd y Cyngor.

Prif Bwyntiau:

- Cafodd ei symud ar 24 Ionawr 2023 i'r pwyllgor ystyried Cwestiynau i'r Arweinydd yn absenoldeb yr Arweinwyr a gofynnodd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd am drafodaeth ynghylch ymestyn yr amser sy'n cael ei neilltuo ar gyfer Cwestiynau'r Arweinydd.
- Y Gorchmynion Sefydlog presennol o dan Ran 4: Nid yw Rheolau Gweithdrefnau yn cyfeirio at unrhyw ddarpariaeth benodol ynghylch rôl y Dirprwy Arweinydd yng nghwestiynau'r Arweinydd, gan gynnwys cyhoeddiadau'r Arweinydd, ar achlysuron lle mae'r Dirprwy Arweinydd yn dirprwyo yn absenoldeb yr Arweinydd yng nghyfarfodydd y Cyngor Llawn.
- Byddai eglurhad o ofynion y Dirprwy Arweinydd wrth ddirprwyo ar ran yr Arweinydd yn y Cyngor llawn yn gofyn am Orchymyn Sefydlog newydd i gadarnhau'r weithdrefn sy'n ymwneud â chyhoeddiadau'r Arweinydd a chwestiynau'r Arweinydd.
- O ran Cwestiynau i'r Arweinydd, mae gan Gyngor Dinas Casnewydd ddull unigryw lle nad yw'n ofynnol cyflwyno cwestiynau yn ysgrifenedig cyn y cyfarfod.
- O dan y Gorchmynion Sefydlog presennol, gall Aelodau gyflwyno Cwestiynau mewn sawl ffordd i'r Arweinydd a'r Aelod Cabinet y tu allan i gyfarfod y Cyngor.
- Gofynnwyd i'r Pwyllgor ystyried yr opsiynau a nodir yn yr adroddiad:

a. Dirprwyo ar ran Arweinydd y Cyngor

Opsiwn 1a

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Gorchmynion Sefydlog yn cael eu diweddarau i nodi bod y Dirprwy Arweinydd yn cynnal cyhoeddiadau'r Arweinydd ac yn ymateb i gwestiynau'r Arweinydd pan ofynnir iddynt ddirprwyo yn absenoldeb yr Arweinydd mewn cyfarfodydd llawn o'r Cyngor.

Opsiwn 2a

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Gorchmynion Sefydlog yn cael eu diweddarau i nodi nad yw cyhoeddiadau'r Arweinydd a chwestiynau'r Arweinydd yn rhan o'r trafodion pan ofynnir i'r Dirprwy Arweinydd ddirprwyo yn absenoldeb yr Arweinydd yng nghyfarfodydd y Cyngor. Yn yr amgylchiadau hyn, byddai cwestiynau i'r Arweinydd yn cael eu cyflwyno'n ysgrifenedig gydag ymatebion ysgrifenedig yn cael eu darparu o fewn 10 diwrnod gwaith ar ôl cyfarfod y Cyngor.

b. Cwestiynau i'r Arweinydd:

Opsiwn 1b

Nid yw Gorchymyn Sefydlog 4.2 yn cael ei diwygio; Gofynnir cwestiynau i'r Arweinydd ar lafar, ac ymatebir iddynt ar lafar yng nghyfarfod y Cyngor, ac mae'r terfyn amser yn parhau i fod yn 15 munud.

Opsiwn 2b

Diwygir Gorchymyn Sefydlog 4.2 i gyd-fynd â'r broses ar gyfer Cwestiynau i Aelodau'r Cabinet. Cyflwynir cwestiynau'n ysgrifenedig i'r Gwasanaethau Democrataidd cyn y cyfarfod, heb fod yn hwyrach na 4pm dri diwrnod gwaith cyn y cyfarfod. Yna gofynnir cwestiynau a dderbynnir ar lafar ac ymatebir iddynt ar lafar yn y cyfarfod o fewn terfyn amser o 30 munud. Y llinell amser ar gyfer cyflwyno cwestiynau, i'r Arweinydd neu i Aelodau'r Cabinet, fyddai erbyn 4pm 10 diwrnod gwaith cyn cyfarfod y Cyngor. Byddai ystyriaeth yn cael ei rhoi i newid amseroedd y Cyngor i ddechrau'n gynharach, er mwyn caniatáu mwy o amser ar gyfer ymateb i gwestiynau.

Y Dewis a Ffefrir

Dyweddodd Pennaeth y Gyfraith a Safonau mai'r opsiynau a ffeifrir yw **2(a)** lle mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Gorchmynion Sefydlog yn cael eu diweddarau i nodi nad yw cyhoeddiadau'r Arweinydd a Chwestiynau'r Arweinydd yn rhan o'r trafodion pan nad yw'r Arweinydd yn bresennol ac **1(b)** lle mae Cwestiynau i'r Arweinydd yn aros fel y maent.

Gofynnodd y Cadeirydd pwy wnaeth y penderfyniadau ar yr opsiynau a pham y cawsant eu hargymhell.

Dyweddodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraataidd ac Etholiadol fod Cynghorau eraill yn cael eu hystyried i arsylwi pa drefniadau oedd ganddynt, ac ystyriwyd cynsail cyfarfod Cyngor Ionawr hefyd lle roedd y Dirprwy Arweinydd wedi sefyll i mewn dros yr Arweinydd; fodd bynnag, roedd y Pwyllgor yn gallu cyflwyno opsiynau amgen ar wahân i'r rhai a amlinellwyd yn yr adroddiad.

Dyweddodd Pennaeth y Gyfraith a Safonau fod yna gyfansoddiad enghreifftiol yng Nghymru. Gofynnodd y Cadeirydd beth oedd y dystiolaeth fod Cynghorau eraill wedi mynd at gwestiynau'r Arweinydd mewn ffordd wahanol, a pha Gynghorau a wnaeth hyn.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Safonau mai Cyngor Dinas Casnewydd oedd yr unig gyngor a oedd â chwestiynau agored i'r Arweinydd nad ydynt yn cael eu cyflwyno ymlaen llaw yn ysgrifenedig.

Dyweddodd Aelod o'r Pwyllgor fod y cyn-Arweinydd yn derbyn Cwestiynau yn ddirybudd a chadarnhaodd mai Casnewydd oedd yr unig Gyngor oedd yn gwneud hyn ar y pryd.

Dyweddodd yr Aelod o'r Pwyllgor eu bod yn hapus i barhau â'r dull presennol hwn gan ei fod yn ddewis amgen diddorol i'r hyn y mae Cynghorau eraill yn ei wneud. Roedd yr Aelod o'r Pwyllgor hefyd eisiau parhau â'r amser penodedig o 15 munud ar gyfer Cwestiynau. O ran y Cwestiynau i'r Dirprwy Arweinydd yn absenoldeb yr Arweinydd roeddent yn barod i dderbyn yr opsiwn a argymhellir.

Dyweddodd Aelod o'r Pwyllgor eu bod yn pryderu, pe bai Dirprwy Arweinydd â llwyth gwaith trwm, fel Aelod Cabinet Addysg, yna byddai gofyn i'r person hwn gael trosolwg llwyr o'r llwyth gwaith yn yr un modd â'r Arweinydd a byddai hyn yn dipyn i'w ofyn. Aethant ymlaen i ddweud bod yr Arweinydd yn ateb cwestiynau'n ddirybudd a heb baratoi ymlaen llaw, ac ni fyddai'n deg gofyn i'r Dirprwy Arweinydd wneud hyn.

Dyweddodd Pennaeth y Gyfraith a Safonau nad oedd yn rhesymol disgwyl i'r Dirprwy Arweinydd wneud hyn heb amser paratoi a gallai Cwestiynau ysgrifenedig i'r Dirprwy Arweinydd fod yn opsiwn gwell i sicrhau ymateb ar yr achlysuron prin hyn.

Dyweddodd y Cadeirydd fod yr Arweinydd ac Aelodau'r Cabinet nôl yn 2004, wedi bod ar eu traed am awr ar y tro yn ystod sesiwn holi. Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor fod strwythur gwahanol bryd hynny.

Dyweddodd Aelod o'r Pwyllgor eu bod yn credu, gan fod y Dirprwy Arweinydd wedi derbyn lwfans ar gyfer eu rôl, y dylid disgwyl i'r Dirprwy Arweinydd ddirprwyo pan nad oedd yr Arweinydd yno, ac roedd hyn yn cynnwys ateb Cwestiynau neu fel arall roedd hyn yn negyddu'r angen am rôl Dirprwy Arweinydd.

Dyweddodd Aelod arall o'r Pwyllgor fod rôl y Dirprwy Arweinydd yn cynnwys llawer o gyfrifoldebau ychwanegol fel cynrychioli'r Cyngor mewn cyfarfodydd lleol neu ranbarthol, ond byddai hyn yn rhoi llawer o gyfrifoldeb ychwanegol ar yr unigolyn hwn pe bai'r Gorchmynion Sefydlog yn cael eu newid i ganiatáu Cwestiynau yn y Cyngor i'r Dirprwy Arweinydd.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor pam fod ganddo lwfans uwch, a dywedodd Aelod arall o'r Pwyllgor nad oedd yn briodol trafod lwfans ariannol rôl yr Aelod Cabinet hwn yn y cyfarfod hwn.

Dyweddodd Aelod o'r Pwyllgor y dylai hyn gynnwys Cwestiynau yn y Cyngor yn rôl y Dirprwy Arweinydd, os ydynt yn cael lwfans uwch.

Dyweddodd Aelod arall o'r Pwyllgor eu bod yn teimlo nad oedd hyn yn ddim i'w wneud â'r iawndal ariannol am ymgymryd â'r rôl ond yn hytrach y wybodaeth ychwanegol y byddai angen iddynt ei chael mewn perthynas â'r holl bortffolios gwahanol.

Soniwyd y gallai'r Arweinydd ddweud nad wyf yn gwybod yr ateb ac y byddaf yn dod yn ôl atoch, ond trafodwyd na fyddai hyn yn dderbyniol i rai Aelodau.

Roedd y Cadeirydd o'r farn bod disgwyliad rhesymol, pe bai'r Dirprwy Arweinydd yn dirprwyo ar ran yr Arweinydd, yna dylent allu ateb cwestiynau ar draws ystod y Cyngor o ystyried bod lwfans ychwanegol yn cael ei roi i fod yn Ddirprwy Arweinydd.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a oedd rôl y Dirprwy Arweinydd yn rôl statudol, a chadarnhawyd gan Bennaeth y Gyfraith a Safonau ei bod yn rôl statudol.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor fod ganddynt bryderon mewn perthynas â'r Dirprwy Arweinydd yn cymryd Cwestiynau fel hyn, gan fod gan Arweinydd y Cyngor fynediad at wybodaeth sensitif gyfrinachol nad oedd gan y Dirprwy Arweinydd fynediad iddi; felly, dim ond rhai rhannau o Gwestiwn y gallai'r Dirprwy Arweinydd eu hateb gan y gallent fod ar unrhyw bwnc. Dywedodd yr Aelod o'r Pwyllgor hefyd, mewn perthynas ag ymestyn Amser y Cwestiynau, nad oeddent yn teimlo bod angen am hyn gan y gallai 40-50% o'r cwestiynau a ofynnir fynd at yr Aelod Cabinet ac nid at yr Arweinydd felly ni allent weld y rheswm dros yr estyniad. Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a oedd yn ddigwyddiad rheolaidd lle nad ydym yn mynd drwy'r Cwestiynau yn y Cyngor gan fod angen ateb hirach ar rai Cwestiynau.

Ymatebodd y Cadeirydd drwy ddweud y gall Arweinydd yr Wrthblaid gyflwyno eu cwestiwn i'r Arweinydd ac os yw'r Arweinydd yn rhoi ateb hir a bod cwestiwn atodol a all hefyd ddarparu ateb hir, yna nid yw pob aelod ar y rhestr i ofyn cwestiynau yn cael cyfle i wneud hynny yn y Cyngor.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a ellid cynyddu'r amser.

Eglurodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol y gellir cyflwyno cwestiynau i'r Arweinydd neu Aelodau'r Cabinet ar unrhyw adeg, nid yn y Cyngor yn unig.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor, os oes gan Aelod gwestiwn i'r Aelod Cabinet, yna dylent ofyn iddynt ac nid yr Arweinydd, os yw'n berthnasol i bortffolio'r Aelod Cabinet. Aethant ymlaen hefyd i ddweud bod amser yn cael ei wastraffu drwy gymryd y 3 munud llawn i ofyn Cwestiwn ac roedd mwy o amser yn cael ei wastraffu wedyn drwy ofyn Cwestiynau atodol.

Roedd yr Aelod o'r Pwyllgor yn teimlo bod angen i gwestiynau fod yn fwy uniongyrchol a hefyd yn ystyried y dylai Aelodau osgoi dadleuon gyda'r Aelod Llywyddol.

Roedd Aelod arall o'r Pwyllgor yn credu bod hwn yn bwynt da gan fod rheol yr Aelod Llywyddol yn derfynol ac ni ellid cwestiynu na gwrthwynebu hyn.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor, gan eu bod wedi bod yn Gynghorydd, fod hyn yn parhau i ddigwydd yn enwedig gyda chwestiynau atodol yn cael eu gofyn, felly roeddent yn teimlo mai cwestiynau uniongyrchol oedd y gorau a dylai'r terfyn amser o 15 munud ar gyfer Cwestiynau aros fel y mae.

Ychwanegodd Aelod o'r Pwyllgor eu bod yn y trydydd grŵp gwleidyddol mwyaf ar y cyd ond nad ydyn nhw'n cael gofyn cwestiynau i'r Arweinydd yn y Cyngor. Aethant ymlaen i ddweud, yn y cyfarfod diwethaf o'r cyngor, eu bod yn mynd i ofyn am ysgolion ond wedi rhoi gwybod i'r Arweinydd am y Cwestiwn a'i fod wedi cael ei drafod gyda'r Prif Swyddog Addysg, felly cafodd ei ddatrys i bob pwrpas y tu allan i'r Cwestiynau i'r Arweinydd ym mhroses y Cyngor. Roedd yr Aelod o'r Pwyllgor yn teimlo y byddai cael opsiwn o gael terfyn o 30 munud yn hytrach na therfyn o 15 munud yn sicrhau bod pleidiau llai a'r wrthblaid yn cael cyfle i ofyn Cwestiynau.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a oedd Cwestiynau nas gofynnwyd i'r Arweinydd yn y Cyngor oherwydd y terfyn amser yn cael eu dilyn gydag ymateb ysgrifenedig.

Cadarnhaodd y Cadeirydd fod angen i'r Aelod hysbysu'r Gwasanaethau Democraidd o'u cwestiwn heb ei ofyn yn ysgrifenedig ar ôl y Cyngor, yna byddai hyn yn derbyn ymateb.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor nad oedd rhai Aelodau yn gwybod am y broses o Gwestiynau ar Unrhyw Adeg a'u bod angen eu hysbysu.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor fod Cwestiynau'r Arweinydd yn y Cyngor yn gyfle i Aelodau ofyn cwestiynau yn y maes cyhoeddus a gofyn cwestiynau i'r rhai a etholwyd i gynrychioli eu cymunedau. Er bod Pwyllgorau i gyd yn gweithio gyda'i gilydd mewn trefniadau amhleidiol, teimlent fod y Cyngor yn gyfle pwysig i fynegi barn wleidyddol. Dywedodd yr Aelod o'r Pwyllgor eu bod yn erbyn y terfyn o 15 munud gan eu bod yn credu mai Casnewydd yw'r unig Gyngor sy'n gwneud hyn; fodd bynnag, roeddent hefyd yn cydnabod bod cyfle i ofyn cwestiynau ac efallai wrth symud ymlaen gellid cyflwyno rhai Cwestiynau yn ysgrifenedig. Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor, mewn perthynas â Chwestiynau gan yr Wrthblaid, fod Cwestiynau atodol yn cymryd llawer o amser ac yn aml yn cael eu hysgrifennu fel sgript nad yw'n caniatáu i unrhyw un arall ofyn Cwestiynau. Cynigiodd yr Aelod o'r Pwyllgor y dylid cyfyngu cwestiynau atodol i un frawddeg yn unig.

Cynigiodd Aelod arall o'r Pwyllgor mai opsiwn arall fyddai rhoi'r gorau i gwestiynau atodol. Cynigiwyd y gallai'r Aelodau ofyn eu Cwestiwn cychwynnol ond os oedd cwestiwn atodol yna roedd angen iddynt gyflwyno hyn yn ysgrifenedig yn lle hynny.

Cytunodd y Cadeirydd â hyn a dywedodd y byddai hyn yn rhoi cyfle i fwy o Aelodau ofyn cwestiynau yn y Cyngor.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a ellid gofyn tri Chwestiwn gan bob prif blaid, ond trafodwyd na fyddai Aelodau'n cymeradwyo hyn.

Cadarnhaodd y Cadeirydd gyda'r Pwyllgor mai eu hargymhelliad oedd cadw'r cyfnod o 15 munud ar gyfer Cwestiynau agored fel Cyngor, ac y byddai Cwestiynau atodol yn cael eu cyflwyno a'u hateb yn ysgrifenedig nid ar lafar.

Yna aeth y Pwyllgor yn ôl i drafod rôl Dirprwy Arweinydd y Cyngor wrth ddirprwyo ar ran yr Arweinydd.

Dywedodd Aelod o'r Pwyllgor fod cyhoeddiadau a Chwestiynau yn agweddau gwahanol ar y rôl.

Dywedodd Aelod arall o'r Pwyllgor y gellir rhoi cyhoeddiadau gan yr Arweinydd i'r Dirprwy Arweinydd i'w darllen felly dylent aros i mewn.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor fod y Pwyllgor yn symud ymlaen o bwynt 2(a) i ganiatáu i'r Dirprwy Arweinydd wneud cyhoeddiadau ond i beidio ag ateb Cwestiynau. Roedd cyhoeddiadau yn ffordd o hysbysebu neu dynnu sylw at rai materion.

Cytunwyd:

Cytunodd y Pwyllgor ar gyfer pwynt 2(a) y bydd y Dirprwy Arweinydd yn gwneud cyhoeddiadau ond ni fydd yn ateb Cwestiynau.

Cytunodd y Pwyllgor fod y ffrâm amser o 15 munud ar gyfer Cwestiynau i'r Arweinydd yn parhau ond bod unrhyw gwestiynau atodol yn cael eu cyflwyno'n ysgrifenedig

Nododd y Cadeirydd fod yr eitem hon ar yr agenda wedi cael trafodaeth dda a diolchodd i Aelodau'r Pwyllgor am eu cyfraniad.

5 Adroddiad y Panel Annibynnol ar Gydabyddiaeth Ariannol (IRP) (Gwybodaeth yn Unig)

Cyflwynodd Pennaeth y Gyfraith a Safonau yr adroddiad i'r Pwyllgor a oedd yn adroddiad gwybodaeth yn unig.

Prif Bwyntiau:

- Dyma Adroddiad Blynyddol terfynol Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, gan osod y Penderfyniadau a'r Penderfyniadau ar gyflogau, treuliau a buddion i aelodau etholedig prif gynghorau, cynghorau tref a chymuned, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub i'w gweithredu o fis Ebrill 2023.
- Yn y Cyngor ar 16 Mai, gofynnir i'r Aelodau fabwysiadu hyn yn dilyn Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor a bydd penodiadau'n cael eu gwneud a chyhoeddir cyflogau.

6 Rhaglen waith

- Diweddariad y Cyfansoddiad- 20 Gorffennaf 2023
- Diweddariad y Strategaeth Cyfranogiad - 20 Gorffennaf 2023
- Pleidleisio drwy'r post- 20 Gorffennaf 2023
- Adroddiad Blynyddol Pennaeth y Gwasanaethau Democraidd - 23 Tachwedd 2023.

Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol y byddai newidiadau i'r Cyfansoddiad ar agenda'r pwyllgor nesaf ac y byddai cyflwyniad hefyd ar bleidleisio drwy'r post gan fod angen i'r Pwyllgor ailedrych ar hyn.

Dyweddod y Cadeirydd fod y prawf adnabod ar gyfer pleidleisio drwy'r post yn wahanol ac yn ddryslyd i bobl.

Dyweddod y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol fod deddfwriaeth wedi ei phasio ar lefel genedlaethol.

Dyweddod y Cadeirydd y byddai hynny'n cael enghraifft dda yr wythnos nesaf o bleidleisio yn Lloegr.

Dyweddod Aelod o'r Pwyllgor fod angen i'r Aelodau wybod proffil pwy oedd yn pleidleisio.

Dyweddod y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol y gallai tystiolaeth o Etholiadau Lleol Lloegr gael eu cyflwyno i'r pwyllgor. Dyweddod y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol y bydd y gwaith parhaus i baratoi yn cael ei wneud yn weithredol i sicrhau ein bod yn barod ond y gallai'r Pwyllgor gael diweddariadau ar y deddfwriaeth wrth iddi gael ei gweithredu ledled Cymru.

Dyweddod y Cadeirydd fod angen i'r Pwyllgor wybod y gwahaniaeth yn y rheolau ar gyfer etholiad cyffredinol a'i reolau post ac yna ar gyfer y Senedd a'r Cyngor gan y bydd y rhain yn wahanol eto. Roedd angen i'r Pwyllgor edrych ar hyn fel y bydd preswylwyr yn gwybod beth sydd ei angen.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a fyddai meini prawf y Cyngor yr un fath â meini prawf y Senedd neu a fyddai'n fater i'r Cynghorau unigol.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol mai'r DU gyfan oedd y Ddeddf Etholiadau, ac roedd hyn yn cynnwys y Etholiadau Cenedlaethol ac yna bod Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) ar gyfer Cymru yn unig a bod gwahaniaeth rhwng y ddau felly byddai cynnydd yn y gwahaniaethau yn y ffordd y mae etholiadau i Gymru yn cael eu rheoli o'i gymharu ag etholiadau seneddol.

Dyweddod Aelod o'r Pwyllgor eu bod yn poeni am Lywodraeth Cymru ac Etholiadau Lleol.

- Dyweddod y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol eu bod yr un peth i raddau helaeth, ond gellir dod â chrynodeb i'r pwyllgor ar beth yw'r gwahaniaethau.

Dyweddod Aelod o'r Pwyllgor y byddai rhyw fath o system restru ar gyfer Etholiadau'r Senedd, a nodwyd bod llawer o etholiadau ar y gorwel.

Dyweddod y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ac Etholiadol ei bod yn bwysig nodi beth oedd yn bwysig i breswylwyr.

7 **Dyddiad y Cyfarfod Nesaf**

20 Gorffennaf 2023 am 10am

8 **Gwe-ddarllediad y Pwyllgor**

[Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd 20 Gorffennaf 2023](#)